

9. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезі: [в 2-х т.]. – К.: Форум, 2002.
10. Максименко С.Д. Проблема метода психологии // Вопросы психологии. – 1989. – №4. – С. 31-39.
11. Эльконин Д.Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте // Вопросы психологии. – 1971. – №4. – С. 6-20.
12. Эльконин Д.Б. Психология обучения младшего школьника. – М.: Знание, 1974. – 64 с.

The article analyses in detail theoretical methodological material concerning individual approach in teaching based upon theoretical viewpoints of G.S. Kostiuk which deeply, originally and exactly reflect individual approach to students, taking into consideration age and personal factors.

Key words: theoretical backgrounds, individual approach, age and personal peculiarities, teaching.

Отримано: 10.10.2009

УДК 159.95(043.3)

У.Л. Стасюк

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У даній статті розглядається питання професійного самовизначення в розрізі дослідження професійного становлення практичних психологів. Проведений аналіз сучасних підходів до проблематики самовизначення психолога у вітчизняній психології. Відзначається, що формування професійної свідомості майбутніх психологів складається з таких елементів, як професійна освіченість, професійна культура діяльності, а про сформованість професійної психологічної свідомості свідчить наявність в психологів певних світоглядних, професійних, особистісних та творчих якостей.

Ключові слова: професійне самовизначення, професійна свідомість, професійні якості практичного психолога.

В данной статье рассматриваются вопросы профессионального самоопределения в разрезе профессионального становления практикующих психологов. Проведен анализ современных подходов к проблеме самоопределения психологов в отечественной психологии. Отмечается, что формирование профессионального сознания будущих психологов состоит из таких элементов, как профессиональная образованность, профессиональная культура деятельности, а о сформированности психологического сознания свидетельствует наличие у психологов определенных мировоззренческих, профессиональных, личностных и творческих качеств.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение, профессиональное сознание, профессиональные качества практикующего психолога.

Постановка проблеми. Питання визначення сутності професійного самовизначення займає важливе місце в психологічній науці. У вітчизняній психології домінуючі позиції зберігає особистісний підхід до проблематики самовизначення психолога. Наукових досліджень, присвячених вивченню якостей особистості представників психологічної професії, досить багато. Різні автори виділяють різноманітні характеристики професійних психологів, які можуть стати предметом аналізу й діагностики: охоплюють особливості професійного мислення та свідомості, рефлексії та самооцінки, цілеспрямованія та стосунків, знань та практичних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики професійного самовизначення займалися Є.О. Клімов [4], Н.С. Пряжніков [6], Є.І. Головаха [3]. Дослідження професійного становлення саме психологів представлено у дослідженнях Н.І. Пов'якель [5], Н.В. Чепелевої [9], Ж.П. Вірної [2], Є.Є. Сапогової [8], А.Г. Самойлової [7], Н.В. Бачманової та Н.А. Стафуріної [1].

На думку Є. О. Клімова, «професійне самовизначення, яке розуміється як один із важливих проявів суб'єкта діяльності, може розглядатися на двох взаємопов'язаних рівнях: гностичному (у формі трансформації самоосвідомості) і практичному (у формі реальної зміни соціального статусу, місця людини в системі міжлюдських стосунків)» [4, с. 26]. Він також доповнює, що «професійне самовизначення – діяльність людини, яка набуває того чи іншого змісту в залежності від етапу її розвитку як суб'єкта праці».

Н.С. Пряжніков дає таку дефініцію професійного самовизначення: «Сутністю професійного самовизначення є самостійне і усвідомлене віднайдення смислів роботи, що виконується, і всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній (соціально-економічній) ситуації» [6, с. 36]. Головна мета професійного самовизначення – «поступове формування внутрішньої готовності до усвідомленої і самостійної побудови, корекції і реалізації перспектив власного розвитку (професійного), готовності самостійно знаходити особистісно значущі смисли в конкретній професійній діяльності» [6, с. 38].

Професійний розвиток фахівця в галузі практичної психології, зазначає Н.І. Пов'якель, продукується комплексом інтегральних психологічних механізмів, що регулюють процеси вирішення професійних завдань, а саме – низку регулятивних механізмів (цілеутворення, прогнозування, планування, програмування, самоконтроль, самообілізація, самокорекція, прийняття рішення), а також рівнем розвитку рефлексивної усвідомленості професійних цілей та їх продуктивності, продуктивності стилів саморегуляції, рівнем сформованості інтелекту та мисленневих якостей [5].

Професійний розвиток саморегуляції мислення практичного психолога, на думку Н.І. Пов'якель, представляє собою процес підвищення рівня і якості професійної компетентності фахівця у вирішенні завдань, творчого мислення у пошуку продуктивних рішень, рефлексії своїх можливостей та регулятивних засобів їх активізації та самовдосконалення.

Усебічний науково обґрунтований аналіз проблеми професіоналізації психолога представлено також у дослідженні Ж.П. Вірної [2]. Особлива увага в ньому приділяється мотиваційно-смісловій регуляції особистості у ході набуття та трансформування її професійного досвіду.

Становлення суб'єкта професійної діяльності, вважає автор, є наслідком проходження людиною складного «життєвого шляху», що як атрибутивна характеристика життєдіяльності доповнює професійний досвід. Представлений життєво-стильовий концепт мотиваційно-смісловій регуляції дозволяє розглядати такий феномен, як актуально-потенційну активність, що локалізується у площині співвідношення функціональної і перспективної сфер життєвого часового простору та дійової реалізації у зонах актуального й потенційного досвіду особистості. Психологічні механізми функціональної (мотиваційно-спонукальний, емоційно-ситуативний і когнітивний) та перспективної (аксіологічний, рефлексивний, антиципаційний) сфер мотиваційно-смісловій регуляції розглядаються автором як своєрідна проєкція цілісного уявлення про особистість у її життєвому стилі.

Вітчизняні психологи також вважають, що ефективне вирішення професійно-психологічних завдань практики значно залежить від наявності й сформованості цілої низки професійно-важливих рис і здібностей, умінь та навичок практичних психологів, через наявність яких виявляється ступінь сформованості їх професійної свідомості.

За результатом вивчення здатності до практичного вирішення задач як специфічної характеристики практичних психологів, Н.В. Бачманова та Н.А. Стафуріна відзначили у структурі особистості психологів такі якості, як уміння співпереживати, тобто емпатія; здатність до рефлексії, тобто вміння аналізувати власну поведінку; комунікативні здібності; ерудицію, спостережливості та швидку орієнтацію в ситуаціях професійної діяльності [1].

Н.І. Пов'якель вважає, що успішність професійної діяльності психологів залежить, насамперед, від: професійно-важливих особистісних рис і властивостей; професійно-важливих соціально-когнітивних, комунікативних умінь; професійно-важливих пізнавальних й інтелектуальних рис і здібностей [5].

У підході Н.В. Чепелевої суттєвої ваги набувають саме свідомісні процеси і механізми. У праці «Особистісна підготовка практикуючого психолога», розглядаючи психологічні властивості психологів, яких вони набувають у процесі професійної підготовки, вона виділяє певні рівні в системі організації професійного психологічного навчання, а саме:

- світоглядний рівень, становлення якого повинно забезпечити засвоєння норм, зразків, правил поведінки, стійкої системи цінностей, яка б відповідала професійному етикету психолога;
- професійний рівень, що, як і всі інші, має на меті формування професійної свідомості майбутніх спеціалістів та спрямовується на оволодіння необхідною системою знань, технологією практичної діяльності майбутнього психолога, формування його психологічної культури;
- особистісний, метою якого є формування в студентів професійно важливих якостей особистості, гуманістичної спрямованості, «діалогічності» як центрального її компонента, здатності до професійної ідентифікації [9].

Як і попередні автори, Н.В. Чепелєва називає серед ключових психологічних характеристик професійних психологів професійну компетентність. Компетентність визначають як «особливий тип організації предметно-специфічних знань, який дозволяє приймати ефективні рішення у відповідній області діяльності» [9, с. 243]. Розширюючи це трактування професійної компетентності, Н.В. Чепелєва зазначає, що професійна компетентність «припускає не тільки оволодіння необхідними практичними вміннями та техніками, а й наявність у фахівців розвинутого поля професійних смислів, які здебільшого і зумовлюють творчий характер професійної діяльності психолога» [там само, с. 244].

Особливості професійної психологічної свідомості були детально проаналізовані у роботі Є.Є. Сапогової [8]. Цей автор, як і багато інших дослідників, не ставить перед собою завдання чітко розділити на групи ті психологічні новоутворення, яких набуває професійна психологічна свідомість у процесі формування, а лише перелічує їх та дає їм характеристики. Незважаючи на це, всі визначені автором психологічні якості, що притаманні професійній психологічній свідомості, можуть бути певним чином згруповані.

По-перше, виділяється коло особистісних якостей, які певним чином співпадають з тими, що вже були згадані у попередніх підходах. Так, терміни «екзистенціальність», «інтенціальність» Є.Є. Сапогова пропонує для визначення системотвірних професійних істин, які задають психологам своєрідну інтенцію розуміння, співпереживання, спілкування. У процесі професійної діяльності психологи намагаються віднайти необхідний (загублений клієнтом) смисл, знову пов'язати його з особистістю клієнта, з'єднати суб'єкт зі світом. Усе це визначає специфіку феноменів, з якими мають справу психологи. Для психолога сферою пізнання стає інша людина – суб'єкт. Тому взаємодія тут виступає в суб'єкт-суб'єктній формі. Об'єктивне дослідження не може відкрити істинного суб'єкта. Професійна свідомість – це відкрита система, інтерсуб'єктна за своєю природою, яка перебуває в постійній взаємодії з іншими. Професійна свідомість психолога і виникає за рахунок цієї взаємодії.

Серед психологічних ознак сформованої професійної свідомості Є.Є. Сапогова виділяє також її екологічність: психоло-

ги обережно ставляться до будь-яких складників особистості; будь-яка запропонована клієнтом «частина» може бути взята як «ціле». Психологи приймають як факт не одностайність, а різноманітність думок, образів, явищ, не виключають можливості існування суперечливої позиції стосовно одного феномена. Вони орієнтуються на розуміння зв'язків людських вчинків у контексті їх власних зв'язків зі світом речей та людей.

Якщо звернутися до суто професійних характеристик свідомості, слід узяти до уваги, що автор пропонує починати дослідження специфіки професійної психологічної свідомості саме з визначення природи тієї діяльності, в якій вона формується. У даному контексті – це робота, яка здійснюється у внутрішньому плані психологічної свідомості, у сфері індивідуальної психосемантики. Знаковість, символічність, враховуючи тлумачення Є.Є. Сапогової, можна також віднести до кола професійних якостей психологічної свідомості, хоча це – загальна властивість будь-якої свідомості. Але ж особливо важливою ця характеристика свідомості є для психологів, і в першу чергу, у тому аспекті, що саме в єдиному континуумі індивідуального буття – у свідомості – об'єкти світу отримують назви та імена. Отже, відбувається оволодіння індивідуальним буттям та особистісним смыслом.

Як відомо, у практиці психологічної діяльності фахівець стикається з широким колом феноменів, які взагалі виходять за межі загальнонаукової логіки. Психічна реальність, з якою має справу психолог, є досить непередбачуваною. Отже, важливим складником професійної свідомості Є.Є. Сапогова визнає дивергентність (гнучкість) та інтуїтивність.

До групи так званих творчих якостей можна віднести уяву (моделювання) та креативність – важливі елементи кваліфікованої професійної свідомості, що лежать в основі навичок встановлення та komponування (моделювання) зв'язків. Можливо, саме на них і базуються вміння відчувати в тексті клієнта значущі елементи, інтуїтивно передбачувати, що саме вони є важливими; вміння створювати нові структури з набору базових ідей, образів, уявлень клієнта; вміння контекстно добудовувати висловлювання клієнта, вписуючи їх в його індивідуальний досвід; вміння виводити проблему за межі, створені самим клієнтом у ході рефлексії своєї проблеми. Творче мислення практичних психологів – це поєднання операціонального та образно-асоціативного в їх професійній діяльності, що і робить діяльність високопродуктивною. Уява використовується у професійній діяльності як вихід у нові сфери пізнання психологічної дійсності або як зміна парадигми – вихід за межі методу, способу пізнання.

Відомо, що професійна свідомість не може вважатися сформованою і без певних світоглядних характеристик. Серед них універсальність свідомості психологів, яка може бути уподібнена будь-якій іншій свідомості. Психологи інтерпретують та тлумачать «тексти» інших людей, тому опиняються у складній семантичній ситуації: щоб тлумачити, вони самі повинні володіти більш ши-

роким та повним «текстом» (словником, енциклопедією), містити в собі різноманіття мов та смислів, якими розмовляють інші носії свідомості. Розуміти іншу особистість означає приймати та розуміти іншу мову, за допомогою якої вона себе висловлює.

Серед професійно важливих якостей психологів вирізняються також такі: психологічна грамотність, психологічна компетентність, ціннісно-смысловий компонент, рефлексія, культуротворчість. Усі ці характеристики є однаково важливими. Так, наприклад, психологічна грамотність являє собою «ази» формування психологічної свідомості, саме з психологічної грамотності починається її формування з урахуванням вікових, індивідуальних та інших особливостей. Психологічна грамотність означає оволодіння психологічними знаннями (фактами, уявленнями, поняттями, законами і т.д.), вміннями, символами, правилами і нормативами в сфері спілкування, поведінки і т.д. Психологічна грамотність може виявлятися у кругозорі, ерудиції, поінформованості про різноманітні психічні явища як з точки зору наукових знань, так і з точки зору життєвого досвіду (традиції, звичаї, безпосереднє спілкування людини з іншими людьми, інформація з засобів масової інформації і т.д.). Взагалі психологічна грамотність складається з оволодіння системою знаків та їх значень, способами діяльності, зокрема способами психологічного пізнання. Виходячи з такого тлумачення поняття психологічної грамотності можна стверджувати, що за своїм змістом цей блок психологічних характеристик співпадає з так званим світоглядним блоком.

До світоглядного блоку можна віднести також і ціннісно-смысловий компонент професійної психологічної свідомості особистості, а також культуротворчість. Цей блок складається із сукупності особистісно вагомих та особистісно цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, позицій, відношень в області людської психіки, діяльності людини та співвідношень з тими, хто її оточує. На відміну від норми, нормативу, цінності припускає вибір і тому саме в ситуаціях вибору найбільш яскраво виявляються характеристики ціннісно-смыслового компонента людської культури. Культуротворчість полягає у тому, що людина – це не тільки створіння природи, а і її творець. Об'єктом психологічної творчості можуть стати образи та цілі, символи та поняття, вчинки та відносини, цінності та переконання. У процесі творчого пошуку студенти-психологи роблять для себе відкриття в галузі людинознавства.

Одним із найвагоміших особистісних новоутворень, яких набувають психологи в процесі становлення власної професійної свідомості в період навчання, є рефлексія, яка полягає у відстеженні цілей, процесу та результатів власної діяльності з приводу привласнення психологічної культури, а також усвідомлення тих власних внутрішніх змін, що відбуваються. Рефлексія в системі свідомості займає особливе місце. Саме вона визначає цілісність та взаємозв'язок структур цілепокладаючої свідомості: практик стає справжнім професіоналом, якщо він рефлексує власну практику,

в усякому разі, прикладає до її осмислення спеціальні зусилля. Звичайно ж, професійні психологи повинні постійно рефлексувати зміст та результативність своєї діяльності, реально оцінювати свої можливості та рівень кваліфікації. Це означає, що вони розуміють межу своєї компетенції, а тому відкриті для засвоєння нового досвіду, готові до роботи разом з колегами. Звернення за порадою до колег стає одним із джерел професійного зростання. Відмова від вирішення будь-яких проблем, визнання неможливості здолати певні бар'єри клієнта у зв'язку з відсутністю певного рівню компетенції не сприймаються як показник професійної «слабкості», а навпаки – підтверджують професіоналізм психологів. Отже, професійну свідомість психологів, яка характеризується здатністю до рефлексії засобів професійної діяльності та способу свого існування в межах професії, можна називати «рефлексивною свідомістю».

У дослідженні А.Г. Самойлової аналізуються і виділяються такі рівні формування професійної свідомості психологів у розрізі навчальної діяльності: адаптивний, репродуктивний, евристичний та креативний [7]. Так, на першому курсі навчання у ВНЗ формується адаптивний рівень професійної свідомості. Це означає, що майбутні психологи навчаються визначати в загальному вигляді завдання самостійної навчально-професійної діяльності та диференціювати їх з різноманіття особистісних цілей. Відбувається формування позитивного ставлення до методології, до психологічних знань, готовність до їх використання у власній практичній діяльності. На першому курсі починає формуватися здібність до рефлексії.

На другому курсі професійно-психологічного навчання розвивається репродуктивний рівень професійної свідомості. В цей час відбувається не тільки формування стійкого ціннісного ставлення до професійної психологічної реальності, а й простежується прояв такого ставлення на рівні включення майбутніх психологів у професійну практику. Студенти, визнаючи роль професійного навчання в удосконаленні власної професійної свідомості, виявляють готовність використовувати систему психолого-педагогічних знань у перебудові професійної діяльності. Активний розвиток їх професійної свідомості стає можливим при організації в межах навчальної діяльності «суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогів зі своїми вихованцями, при створенні умов для вступу в діалог з кожним зі своїх партнерів» [7]. Одним із найважливіших для розвитку професійної свідомості процесів тут виступає формування наукової картини психологічної дійсності, позитивної настанови на самостійне моделювання структури професійної діяльності. У процесі такої роботи розвивається здібність та потреба щодо рефлексії власних дій.

На третьому та четвертому курсах формується евристичний рівень професійної свідомості. У цей період продовжується становлення майбутніх психологів як суб'єктів професійної діяльності, зростає готовність використовувати методологію, систему психологічних знань та вмінь у перетворенні професійної діяльності. У практичній професійній діяльності в майбутніх психологів вже

виявляється вміння працювати з методологією психології, а також здібність до рефлексії власного професійного досвіду. Одночасно з цим вони демонструють розуміння складу існуючих професійних систем та складу процесу професійної діяльності. Студенти вміють аналізувати склад, структуру своєї діяльності, мають досить надійні способи вирішення завдань, а також роблять спроби «винаходу нових, оригінальних засобів їх вирішення».

На п'ятому році навчання, у період виробничої практики та у спробах самостійної професійної діяльності формується креативний рівень професійної свідомості. У цей час майбутні психологи самостійно включають цінності як систему соціально-моральних та психологічних координат в організацію та регуляцію всіх видів своєї діяльності. Їхні професійні дії вирізняє мобільність використання методології, що у свою чергу стимулює перехід до активно-творчої та самостійної професійної діяльності. Здібність до рефлексії є основою творчої самостійності та створює умови для ефективної самореалізації індивідуально-психологічних, інтелектуальних можливостей особистості майбутніх психологів.

Формування професійної свідомості психологів передбачає створення такого образу мислення, для якого характерним є розуміння причинно-наслідкових зв'язків, спостережливості, здатності до аналізу та синтезу складних взаємозв'язків, які сприятимуть новому мисленню. Тобто, в цьому випадку процес мислення перебігає як «попередне сходження від одиничності до загальності». У процесі вирішення навчальних задач виникають нові пізнавальні цілі навчальних діяльності суб'єктів навчання. Настанова на особисте моделювання професійної діяльності, що формується в процесі професійного навчання у ВНЗ, стає умовою для виникнення різних форм професійних інновацій, зокрема, та розвитку професійної свідомості взагалі.

Висновки. Аналізуючи представлені підходи, можна дійти висновку, що сформованість професійної психологічної свідомості виявляється у наявності в психологів певного кола якостей, які можна поділити на групи.

- Світоглядні якості: психологічна грамотність, полікультурність, універсальність, ціннісно-смісловий компонент, норми, ідеали, переконання.
- Професійні якості: володіння професійними знаннями, уміннями, навиками, технологіями, професійна компетентність, професійна грамотність, професійна культура, системне бачення області професійної діяльності, здатність до інтеграції із суміжними науками, професійна адаптація, постійна готовність до підвищення кваліфікації, розуміння вагомості спеціальності.
- Особистісні якості: наявність мотивів, пріоритетів; знання законів міжособистісних відносин, здібність приймати рішення, харизматичні якості, особистий досвід; адекватна самооцінка, здатність до емпатії, рефлексії;

діалогічність, герменевтичність, деміургічність, екзистенціальність, інтенціональність.

- Творчі якості: творче ставлення до роботи, володіння методами творчого вирішення професійних завдань, професійна ерудиція, мисленнєве уявлення професійної діяльності, гнучкість мислення.

Аналіз особливостей становлення професійної свідомості психологів показав, що формування професійної свідомості майбутніх психологів складається з таких елементів, як професійна освіченість, професійна культура діяльності, а також мисленнєва діяльність, що сягає методологічної рефлексії, та динаміка розвитку якого має певні часові особливості, пов'язані з етапами професійного навчання і формування.

Як результат, в особистості формується інтегрована професійна картина світу, готовність до багатоваріантного проектування професійних психологічних технологій, і саме це є головною умовою ефективного професійного розвитку психологів.

Список використаних джерел

1. Бачманова Н.В. К вопросу о профессиональных способностях психолога / Н.В. Бачманова, Н.А. Стафурина // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. – 1995. – № 5. – С. 34-48.
2. Вірна Ж.П. Мотиваційно-смыслова регуляція у професіоналізації психолога: монографія / Ж.П. Вірна. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 320 с.
3. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха. – К.: Наукова думка, 1988. – 195 с.
4. Климов Е.А Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
5. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога: монографія / Н.І. Пов'якель. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 295 с.
6. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение / Н. С. Пряжников. – М., 1996. – 245 с.
7. Самойлова А. Г. Особливості формування професійної свідомості майбутніх психологів: Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Запорізький держ. ун-т / А. Г. Самойлова. – К., 2005. – 208 с.
8. Сапогова Е.Е. Профессиональное психологическое сознание: рефлексия вслух / Е.Е. Сапогова // Журнал практического психолога. – 1997. – №6. – С. 3-13.
9. Чепелева Н. В. Особистісна підготовка практикуючого психолога // Основи практичної психології / Н.В. Чепелева. – К.: Либідь, 1999. – С.242-249.

The article focuses on the issues of self-determination in the aspect of professional development of psychologists. Current approaches to research of self-determination are considered in this article. Professional consciousness of psychologists consists of such elements as professional education, professional culture and ethical norms. Well-developed professional consciousness can be characterized by ideological, professional, personal, creative traits that are considered in the article.

Key words: professional self-determination, professional consciousness, professional traits of psychologist.

Отримано: 14.06.2009

УДК 159.9.378.361(71)

Г.П. Татаурова-Осика

ТЕХНОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

У статті визначено роль і місце особистості в процесі професійної діяльності. Обґрунтовано необхідність розгляду нормативних життєвих криз, що проявляються під час професійної діяльності. Охарактеризована структура професійної придатності та професійного самовизначення особистості, а також необхідність удосконалення професійно важливих якостей в процесі навчання і діяльності на основі мотивації.

Ключові слова: професійна діяльність, професійна придатність, професійне самовизначення, професійний відбір, професійно важливі якості, мотивація, профорієнтація.

В статье рассмотрены роль и место личности в процессе профессиональной деятельности. Обоснована необходимость рассмотрения нормативных жизненных кризисов, которые имеют место в профессиональной деятельности. Характеризируется структура профессиональной пригодности и профессионального самоопределения личности, а также необходимость улучшения профессионально значимых качеств в процессе обучения и деятельности с помощью мотивации.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, профессиональная пригодность, профессиональное самоопределение, профессиональный отбор, профессионально значимые качества, мотивация, профориентация.

Професійний відбір являє собою комплекс заходів, призначених для визначення у кандидатів на навчання, робоче місце чи посаду тих професійно важливих якостей, які достатні й необхідні для оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками, що обумовлюють успішність навчання в установлені